

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA M. KAMPOSA SANČESA-BORDONAS
[M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA] SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 16. maijā¹

Lieta C-124/17

Vossloh Laeis GmbH
pret
Stadtwerke München GmbH

(*Vergabekammer Südbayern* (Dienvidbavārijas Publisko iepirkumu palāta, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Prejudiciālais jautājums – Publiski līgumi – Procedūra – Direktīvas 2014/24/ES un 2014/25/ES – Izslēgšanas iemesli – Ekonomikas dalībnieka pienākums sadarboties ar līgumslēdzēju iestādi, lai pierādītu savu uzticamību pirms izslēgšanas laikposma beigām – Jēdziens “izmeklēšanas iestādes” – Maksimālā izslēgšanas laikposma aprēķināšana

1. Ekonomikas dalībnieks var tikt uz laiku izslēgts no dalības publiskā iepirkuma procedūrās, ja ir radies kāds no Direktīvas 2014/24/ES² 57. pantā noteiktajiem gadījumiem. Tomēr šo izslēgšanas laikposmu var samazināt, ja minētais ekonomikas dalībnieks līgumslēdzējai iestādei pierāda, ka neraugoties uz tā iepriekšējo prettiesisko darbību, tas ir spējis to izlabot.
2. Šā panta 6. punkts nosaka tostarp, ka ekonomikas dalībniekam, lai no jauna pierādītu savu uzticamību, ir “pilnībā jāizskaidro attiecīgie fakti un apstākļi, aktīvi sadarbojoties ar *izmeklēšanas iestādēm*”³. Ar šā pēdējā jēdziena interpretāciju ir saistīta liela šīs lietas daļa.
3. Iekļaujot Direktīvu 2014/24 valsts tiesībās, Vācijas likumdevējs ir paredzējis, ka šādai sadarbībai jābūt ne vien ar izmeklēšanas iestādēm, bet arī ar līgumslēdzēju iestādi.
4. Šajā kontekstā *Vergabekammer Südbayern* (Dienvidbavārijas Publisko iepirkumu palāta, Vācija) Tiesai uzdod divus bezprecedenta jautājumus:
 - no vienas puses, tā vēlas noskaidrot, vai valsts likumdevēja pievienotā prasība sadarboties (ar līgumslēdzēju iestādi) ir saderīga ar Savienības tiesībām;
 - no otras puses, tā jautā, kāds ir termiņa sākums (*dies a quo*) maksimālajam laikposmam (izslēgšana uz trīs gadiem), kuru paredz Direktīvas 2014/24 57. panta 7. punkts, jo, tā kā šis laikposms nav noteikts ar galīgu spriedumu, tiek uzskatīts, ka termiņš sākas “no attiecīgā notikuma dienas”.

¹ Oriģinālvaloda – spāņu.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (OV 2014, L 94, 65. lpp.).

³ Mans izcēlums.

I. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Direktīva 2014/24

5. Direktīvas preambulas 102. apsvērumā ir noteikts:

“Tomēr būtu jāpieļauj iespēja ekonomikas dalībniekiem pieņemt atbilstības pasākumus, kuru mērķis ir izlabot kāda noziedzīga nodarījuma vai pārkāpuma sekas un efektīvi novērst neatbilstīgās rīcības turpmāku atkārtošanos. Minētie pasākumi jo īpaši varētu būt ar personālu un organizāciju saistīti pasākumi, piemēram, visu saikņu saraušana ar personām vai organizācijām, kas ir iesaistītas neatbilstīgajā rīcībā, atbilstīgi personāla reorganizācijas pasākumi, ziņojumu sniegšanas un kontroles sistēmu ieviešana, iekšējās revīzijas struktūras izveide, lai uzraudzītu atbilstību, un iekšējo atbildības un kompensācijas noteikumu pieņemšana. Ja šādi pasākumi nodrošina pietiekamas garantijas, attiecīgais ekonomikas dalībnieks vairs nebūtu jāizslēdz tikai minēto iemeslu dēļ. Ekonomikas dalībniekiem vajadzētu būt iespējai lūgt, lai tiktu izskatīti atbilstības pasākumi, kas veikti ar mērķi potenciāli piedalīties iepirkuma procedūrā. Tomēr dalībvalstīm būtu jāļauj pašām noteikt precīzus procesuālos un materiālos nosacījumus, kas piemērojami šādos gadījumos. Tām jo īpaši vajadzētu būt brīvai izvēlei lemt, vai atļaut, lai attiecīgos novērtējumus veic atsevišķas līgumslēdzējas iestādes, vai minēto uzdevumu uzticēt citām iestādēm centralizētā vai decentralizētā līmenī.”

6. 57. pants (“Izslēgšanas iemesli”) nosaka:

“1. Līgumslēdzēja iestādes no dalības iepirkuma procedūrā izslēdz ekonomikas dalībnieku, ja tās, veicot pārbaudi saskaņā ar 59., 60. un 61. pantu, ir konstatējušas vai kā citādi zina, ka šis ekonomikas dalībnieks ir notiesāts ar galīgu spriedumu kāda turpmāk minēta iemesla dēļ:

- a) līdzdalība noziedzīgā organizācijā [..];
- b) korupcija [..];
- c) krāpniecība [..];
- d) teroristu nodarījumi vai nodarījumi, kas saistīti ar teroristu darbībām, [..] vai kūdišana vai atbalstīšana, vai līdzdalība, vai mēģinājums izdarīt nodarījumu [..];
- e) nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana vai terorisma finansēšana [..];
- f) bērnu darbs un citi cilvēku tirdzniecības veidi [..].

[..]

2. Ekonomikas dalībnieku izslēdz no dalības iepirkuma procedūrā, ja līgumslēdzēja iestāde zina, ka [ekonomikas dalībnieks] nav izpildījis pienākumus, kas attiecas uz nodokļu vai sociālā nodrošinājuma iemaksu maksājumiem, un ja tas atzīts ar tiesas vai administratīvu lēmumu, kam ir galīgs un saistošs spēks [..].

Turklāt līgumslēdzēja iestādes no dalības iepirkuma procedūrā var izslēgt vai dalībvalstis var prasīt, lai tās no dalības iepirkuma procedūrā izslēgtu ekonomikas dalībnieku, ja līgumslēdzēja iestāde ar jebkādiem atbilstošiem līdzekļiem var pierādīt, ka šis ekonomikas dalībnieks nav izpildījis savus pienākumus, kas attiecas uz nodokļu maksājumiem vai sociālā nodrošinājuma iemaksu maksājumiem.

Šo punktu vairs nepiemēro, ja ekonomikas dalībnieks ir izpildījis savus pienākumus, samaksājot vai noslēdzot saistošu vienošanos, lai samaksātu attiecīgos nodokļus vai attiecīgos sociālā nodrošinājuma iemaksu maksājumus, tostarp attiecīgos gadījumos jebkādos uzkrātos procentus vai soda naudu.

[..]

4. Līgumslēdzējas iestādes no dalības iepirkuma procedūrā var izslēgt vai dalībvalstis var tām prasīt izslēgt ikvienu ekonomikas dalībnieku, kas nonācis jebkurā no šādām situācijām:

- a) ja līgumslēdzēja iestāde ar jebkādiem atbilstošiem līdzekļiem var pierādīt, ka ir pārkāpti 18. panta 2. punktā minētie piemērojami pienākumi;
- b) ja ekonomikas dalībnieks ir bankrotējis vai tam tiek piemērota maksātnespējas vai likvidācijas procedūra, ja tā aktīvus pārvalda likvidators vai tiesa, ja tam ir mierizlīgums ar kreditoriem, ja tā saimnieciskā darbība ir pārtraukta vai ja tas ir nonācis citā līdzvērtīgā situācijā, kas izriet no līdzīgas procedūras, kura paredzēta valsts normatīvajos aktos;
- c) ja līgumslēdzēja iestāde ar atbilstošiem līdzekļiem var pierādīt, ka ekonomikas dalībnieks ir vainīgs kādā ar profesionālo darbību saistītā smagā pārkāpumā, kas liek apšaubīt šā ekonomikas dalībnieka godprātību;
- d) ja līgumslēdzējas iestādes rīcībā ir pietiekami pārliecinošas norādes, lai secinātu, ka ekonomikas dalībnieks ir ar citiem ekonomikas dalībniekiem noslēdzis tādas vienošanās, kuru mērķis ir izkropļot konkurenci;
- e) ja interešu konfliktu 24. panta izpratnē nevar efektīvi izlabot ar citiem mazāk ierobežojošiem pasākumiem;
- f) ja konkurences izkropļojumus, ko rada ekonomikas dalībnieku iepriekšēja iesaistīšana iepirkuma procedūras sagatavošanā, kā minēts 41. pantā, nevar izlabot ar citiem, mazāk ierobežojošiem pasākumiem;
- g) ja ekonomikas dalībnieks ir pieļāvis būtiskus vai pastāvīgus trūkumus saistībā ar kādas būtiskas prasības izpildi saskaņā ar iepriekšēju publisku līgumu, iepriekšēju līgumu ar līgumslēdzēju vai iepriekšēju koncesiju līgumu, kas noveda pie šāda iepriekšēja līguma priekšlaicīgas izbeigšanas, zaudējumu atlīdzināšanas vai citām līdzīgām sankcijām;
- h) ja ekonomikas dalībnieks bijis vainīgs tādas informācijas nopietnā sagrozīšanā, kas jāsniedz, lai pārbaudītu, vai nepastāv izslēgšanas iemesli un ir izpildīti atlases kritēriji, nav atklājis šādu informāciju vai nespēj iesniegt apliecinošus dokumentus, kas vajadzīgi saskaņā ar 59. pantu;
- i) ja ekonomikas dalībnieks ir mēģinājis nepamatoti ietekmēt līgumslēdzējas iestādes lēmumu pieņemšanas procesu, iegūt konfidenciālu informāciju, kas tam varētu sniegt nepamatotas priekšrocības iepirkuma procedūrā, vai netīši sniegt maldinošu informāciju, kas varētu būtiski ietekmēt lēmumus par izslēgšanu, atlasīšanu vai līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu.

Neatkarīgi no pirmās daļas b) apakšpunkta, dalībvalstis var pieprasīt vai paredzēt iespēju līgumslēdzējai iestādei neizslēgt ekonomikas dalībnieku, kas nonācis kādā no minētajā apakšpunktā paredzētajām situācijām, ja līgumslēdzēja iestāde ir konstatējusi, ka šis ekonomikas dalībnieks spēs izpildīt līgumu, ņemot vērā piemērojamos valsts noteikumus un pasākumus par uzņēmējdarbības turpināšanu b) apakšpunktā minētajās situācijās.

[..]

6. Ikviens ekonomikas dalībnieks, kas nonācis kādā no 1. un 4. punktā minētajām situācijām, var iesniegt pierādījumus, ka šā ekonomikas dalībnieka veiktie pasākumi ir pietiekami, lai pierādītu savu uzticamību, neraugoties uz to, ka pastāv atbilstīgs izslēgšanas iemesls. Ja šādus pierādījumus uzskata par pietiekamiem, attiecīgo ekonomikas dalībnieku neizslēdz no iepirkuma procedūras.

Šajā nolūkā ekonomikas dalībnieks pierāda, ka viņš ir samaksājis vai apņēmis samaksāt kompensāciju attiecībā uz jebkādu kaitējumu, ko radījis noziedzīgais nodarījums vai pārkāpums, ir pilnībā izskaidrojis attiecīgos faktus un apstākļus, aktīvi sadarbojoties ar izmeklēšanas iestādēm, un ir veicis konkrētus un atbilstīgus tehniskus, organizatoriskus un ar personālu saistītus pasākumus, lai novērstu jaunus noziedzīgos nodarījumus vai pārkāpumus.

Ekonomikas dalībnieku veiktie pasākumi tiek izvērtēti, ņemot vērā noziedzīgā nodarījuma vai pārkāpuma smagumu un konkrētos apstākļus. Ja tiek uzskatīts, ka šie pasākumi ir nepietiekami, ekonomikas dalībnieks saņem paziņojumu par minētā lēmuma iemesliem.

Ekonomikas dalībniekam, kas ar galīgu spriedumu izslēgts no dalības iepirkuma vai koncesijas piešķiršanas procedūrās, izslēgšanas laikposmā, kas izriet no šāda sprieduma, nav tiesību izmantot šajā punktā paredzēto iespēju dalībvalstīs, kurās šis spriedums ir spēkā.

7. Dalībvalstis saskaņā ar normatīvajiem vai administratīvajiem aktiem un ievērojot Savienības tiesību aktus nosaka šā panta īstenošanas nosacījumus. Tās jo īpaši nosaka maksimālo izslēgšanas laikposmu, ja ekonomikas dalībnieks neveic 6. punktā norādītos pasākumus, lai pierādītu savu uzticamību. Ja izslēgšanas laikposms nav noteikts ar galīgu spriedumu, tas nepārsniedz piecus gadus no dienas, kad notikusi notiesāšana ar galīgu spriedumu 1. punktā minētajos gadījumos, un trīs gadus no attiecīgā notikuma dienas 4. punktā minētajos gadījumos.”

2. Direktīva 2014/25/ES⁴

7. Saskaņā ar 77. pantu (“Kvalifikācijas sistēmas”):

“1. Līgumslēdzēji, kas to vēlas, var izveidot un izmantot ekonomikas dalībnieku kvalifikācijas sistēmu.

Līgumslēdzēji, kas izveido vai izmanto kvalifikācijas sistēmu, nodrošina, ka ekonomikas dalībnieki jebkurā laikā var pieprasīt kvalificēšanu.

2. Saskaņā ar 1. punktu paredzētā sistēma var ietvert dažādus kvalifikācijas posmus.

Līgumslēdzēji paredz objektīvus noteikumus un kritērijus to ekonomikas dalībnieku izslēgšanai un atlasei, kas pieprasa kvalificēšanu, un objektīvus kvalifikācijas sistēmas darbības kritērijus un noteikumus, ietverot tādu jautājumus kā ierakstīšana sistēmā, kvalifikācijas periodiska atjaunināšana, ja tādu piemēro, un sistēmas darbības ilgums.

Ja minētie kritēriji un noteikumi ietver tehniskās specifikācijas, piemēro 60.–62. pantu. Kritērijus un noteikumus vajadzības gadījumā var atjaunināt.

[..]”.

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK (OV 2014, L 94, 243. lpp.).

8. Atbilstoši 80. pantam (“Direktīvā 2014/24/ES paredzēto izslēgšanas iemeslu un atlases kritēriju izmantošana”):

“1. Objektīvie noteikumi un kritēriji to ekonomikas dalībnieku izslēgšanai un atlasei, kas pieprasa kvalificēšanu kvalifikācijas sistēmā, un objektīvie noteikumi un kritēriji kandidātu un pretendentu izslēgšanai un atlasei atklātā procedūrā, slēgtā procedūrā vai sarunu procedūrās, konkursa dialogos vai inovācijas partnerībās var ietvert Direktīvas 2014/24/ES 57. pantā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus saskaņā ar minētajā pantā izklāstītajiem noteikumiem un nosacījumiem.

Ja līgumslēdzējs ir līgumslēdzēja iestāde, šie kritēriji un noteikumi ietver Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 1. un 2. punktā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus saskaņā ar minētajā pantā izklāstītajiem noteikumiem un nosacījumiem.

Ja to pieprasa dalībvalstis, šie kritēriji un noteikumi papildus ietver Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 4. punktā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus saskaņā ar minētajā pantā izklāstītajiem noteikumiem un nosacījumiem.

[..]”

B. Valsts tiesības. Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (Likums par konkurences ierobežojumu novēršanu)⁵

9. 124. pants ir izteikts šādā redakcijā:

“(1) Ievērojot samērīguma principu, līgumslēdzējas iestādes jebkurā brīdī var izslēgt ikvienu uzņēmumu no dalības publiskā iepirkuma procedūrā, ja:

[..]

3. uzņēmums savas darbības ietvaros ir pieļāvis konstatētu smagu pārkāpumu, kas liek apšaubīt tā godprātību; [..]

4. līgumslēdzējas iestādes rīcībā ir pietiekami pārliecinoši fakti, lai secinātu, ka uzņēmums ir ar citiem uzņēmumiem noslēdzis tādas vienošanās, kuru mērķis ir apgrūtināt, ierobežot vai izkropļot konkurenci,

[..].”

10. 125. pantā ir noteikts:

“(1) Līgumslēdzējas iestādes neizslēdz no dalības publiskā iepirkuma procedūrā uzņēmumu, uz kuru attiecas kāds no izslēgšanas iemesliem saskaņā ar 123. pantu vai 124. pantu, ja uzņēmums pierāda, ka:

1. ir samaksājis vai ir apņēmis samaksāt atlīdzību par noziedzīgās darbības vai pārkāpuma rezultātā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu,

2. ir pilnībā izskaidrojis faktus un apstākļus, aktīvi sadarbojoties ar izmeklēšanas iestādēm un līgumslēdzēju iestādi, un

⁵ 2013. gada 26. jūnijā publicētā versija (BGBl. I, 1750. lpp., 3245), kurā nesenākie grozījumi izdarīti ar 2016. gada 13. oktobra Likumu (BGBl. I, 2258. lpp.); turpmāk tekstā – “GWB”.

3. ir veicis konkrētus tehniskus un organizatoriskus, un ar personālu saistītos pasākumus, lai novērstu atkārtotu noziedzīgu darbību vai pārkāpuma rašanos.

[..]”

11. Saskaņā ar 126. pantu:

“Ja uzņēmums, uz kuru attiecas kāds no izslēgšanas iemesliem, nav veicis nevienu pasākumu vai nav veicis pietiekamus pašattīrīšanās pasākumus 125. panta izpratnē, tas:

1. 123. pantā paredzēto izslēgšanas iemeslu gadījumā var tikt izslēgts no dalības publiskā iepirkuma procedūrās, nepārsniedzot piecus gadus no dienas, kad notikusi notiesāšana ar galīgu spriedumu,
2. 124. pantā paredzēto izslēgšanas iemeslu gadījumā var tikt izslēgts no dalības publiskā iepirkuma procedūrās, nepārsniedzot trīs gadus no attiecīgā notikuma dienas.”

II. Fakti

12. *Stadtwerke München GmbH* (turpmāk tekstā – “*Stadtwerke München*” vai “līgumslēdzēja iestāde”) 2011. gadā ieviesa “kvalifikācijas sistēmu” Direktīvas 2014/25 77. panta izpratnē, kuras mērķis bija atlasīt uzņēmumus dzelzceļa sliežu konstrukciju materiālu piegādei⁶.

13. 2016. gada 4. novembrī uzņēmums *Vossloh Laeis GmbH* tika izslēgts no šīs sistēmas, jo *Bundeskartellamt* (Federālais karteļu birojs, Vācija) tam 2016. gada 9. martā bija uzlicis sodu par vairākus gadus ilgušu dalību kartelī, kurš bija aktīvs līdz 2011. gada pavasarim.

14. Karteļa dalībnieku koluzorās darbības rezultātā cietušo vidū bija arī pats *Stadtwerke München*, kas šajā sakarā cēla civilprasību pret *Vossloh Laeis*, pieprasot zaudējumu atlīdzību.

15. Saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu *Vossloh Laeis* nav sadarbojies ar līgumslēdzēju iestādi, lai izskaidrotu konkurenci ierobežojošo darbību jomā pastāvošo tiesību normu pārkāpumu. Konkrēti:

- pēc karteļa atklāšanas 2011. gadā *Vossloh Laeis* nav vērsies pie līgumslēdzējas iestādes, kā arī nav izrādījis nekādu iniciatīvu, lai izskaidrotu visus faktus;
- tikai 2016. gadā tas pārstāja noliegt līgumslēdzējai iestādei savu dalību attiecīgajās koluzīvajās darbībās, lai arī norādīja uz to, ka ir apstrīdējis lēmumu par sankciju piemērošanu, un aprakstīja piemērotos ar organizāciju un personālu saistītos pasākumus, lai izskaidrotu faktus un novērstu to atkārtošanos nākotnē. Tas papildināja, ka atlīdzinās savas prettiesiskās rīcības rezultātā radušos zaudējumus.

16. Tomēr *Vossloh Laeis* nepiekrīta nosūtīt līgumslēdzējai iestādei lēmumu par sankciju piemērošanu tā pārbaudīšanai. Uzņēmums arī nepiekrīta sadarboties ar minēto iestādi, lai izskaidrotu izdarīto pārkāpumu, jo uzskatīja, ka ir pietiekami sadarboties ar konkurences aizsardzības iestādi.

17. Iesniedzējtiesa neapstrīd (tā kā tas ir jau noteikts pašā lēmumā par sankciju piemērošanu), ka *Vossloh Laeis* ir ilgstoši un bez ierobežojumiem sadarbojies ar Vācijas konkurences aizsardzības iestādi šīs lietas procesa laikā.

⁶ Attiecīgā kvalifikācijas sistēma vēlāk ar 2016. gada 28. decembra lēmumu tika izbeigta.

18. Līgumslēdzēja iestāde uzskatīja, ka *Vossloh Laeis* paskaidrojumi nepierāda to, ka tas būtu veicis pietiekamus pašattīrīšanās pasākumus *GWB* 125. panta izpratnē. Šā iemesla dēļ tā 2016. gada 4. novembrī skaidri paziņoja, ka konkrētais uzņēmums nekavējoties tiek izslēgts no kvalifikācijas sistēmas.

19. *Vossloh Laeis* šo lēmumu apstrīdēja *Vergabekammer Südbayern* (Dienvidbavārijas Publisko iepirkumu palāta), kura iesniedza Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

III. Uzdotais jautājums

20. Prejudiciālie jautājumi ir šādi:

- “a) Vai dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā kā ekonomikas dalībnieka veiksmīgas pašattīrīšanās priekšnoteikums ir izvirzīts tas, ka ekonomikas dalībnieks pilnībā izskaidro faktus un apstākļus, kas ir saistīti ar noziedzīgu nodarījumu vai pārkāpumu un ar to radītajiem zaudējumiem, aktīvi sadarbojoties ne tikai ar izmeklēšanas iestādēm, bet arī ar līgumslēdzēju iestādi, ir saderīgs ar prasībām, kas izvirzītas Direktīvas 2014/25/ES 80. pantā, lasot to kopā ar Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 6. punkta otro daļu?
- b) Ja uz 1. jautājuma a) daļu tiek sniegta noraidoša atbilde – vai Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 6. punkta otrā daļa šajā kontekstā ir jāinterpretē tādējādi, ka attiecīgajam ekonomikas dalībniekam, lai veiksmīgi pašattīrītos, katrā ziņā ir pienākums līgumslēdzējai iestādei izskaidrot lietas apstākļus tiktāl, lai tā var novērtēt, vai veiktie pašattīrīšanās pasākumi (tehniski, organizatoriski un ar personālu saistīti pasākumi, kā arī zaudējumu atlīdzība) ir atbilstīgi un pietiekami?
- c) Saistībā ar Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 4. punktā paredzētajiem fakultatīvajiem izslēgšanas iemesliem atbilstoši Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 7. punktam maksimālais laikposms, precīzāk, izslēgšanas termiņš ir trīs gadi no attiecīgā notikuma dienas. Vai ar attiecīgo notikumu ir jāsaprot jau Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 4. punktā minēto izslēgšanas iemeslu īstenošanās vai nozīme ir brīdim, kad līgumslēdzējas iestādes rīcībā ir droša un pamatota informācija par izslēgšanas iemesla pastāvēšanu?
- d) Vai atbilstoši minētajam, ja ir izpildīts Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 4. punkta d) apakšpunktā norādītais izslēgšanas nosacījums, proti, ekonomikas dalībnieks ir piedalījies aizliegtas vienošanās darbībā, attiecīgais notikums Direktīvas 2014/24/ES 57. panta 7. punkta izpratnē ir dalības aizliegtas vienošanās darbībā pārtraukšana vai arī par tādu ir uzskatāms brīdis, kad līgumslēdzēja iestāde ir ieguvusi drošu un uzticamu informāciju par dalību aizliegtas vienošanās darbībā?”

IV. Tiesvedība Tiesā un lietas dalībnieku prasījumi

21. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā ir reģistrēts 2017. gada 10. martā.

22. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Vossloh Laeis*, *Stadtwerke München*, Vācijas, Grieķijas, Ungārijas un Polijas valdības, kā arī Komisija, kuri, izņemot *Stadtwerke München* un Polijas valdību, ieradās tiesas sēdē, kas notika 2018. gada 21. februārī.

V. Analīze

23. Lai gan neviena no pusēm to nav apšaubījusi, vispirms jāatgādina, ka *Vergabekammer Südbayern* (Dienvidbavārijas Publisko iepirkumu palāta) kā iesniedzējtiesas kvalifikāciju LESD 267. panta izpratnē Tiesa ir atzinusi ar 2016. gada 27. oktobra spriedumu *Hörmann Reisen*⁷.

24. Šajā lietā uzdotos četrus jautājumus var iedalīt divās grupās. Pirmā un otrā jautājuma mērķis ir noskaidrot, vai Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta otrajā daļā paredzētajai sadarbībai (lai ekonomikas dalībnieks, kas nonācis kādā no 1. un 4. punktā minētajām izslēgšanas situācijām, pierādītu savu uzticamību) ir jābūt vienīgi ar “izmeklēšanas iestādēm” vai arī ar līgumslēdzēju iestādi, ja pēdējais no šiem gadījumiem ir ietverts dalībvalsts valsts tiesiskajā regulējumā.

25. Abi atlikušie jautājumi ir saistīti ar izslēgšanas laikposmu, kādu var attiecināt uz ekonomikas dalībnieku, kurš nav veicis Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punktā minētos pašattīršanās pasākumus. Konkrēti, ir jāprecizē, kāds ir “attiecīgais notikums”, uz kuru šajā gadījumā 7. punktā ir atsauce kā uz termiņa sākuma brīdi.

A. Jēdziens “izmeklēšanas iestādes” Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta otrās daļas izpratnē (pirmais un otrais prejudiciālais jautājums)

1. Lietas dalībnieku argumentu kopsavilkums

26. *Vossloh Laeis* apgalvo, ka, pieprasot aktīvu sadarbību ar līgumslēdzēju iestādi, Vācijas tiesību aktos pašattīrīšanai ir ticis piemērots papildu nosacījums, jo Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta otrajā daļā ir minēta vienīgi aktīva sadarbība ar izmeklēšanas iestādēm.

27. Pēc tās domām, jēdzieni “līgumslēdzēja iestāde” un “izmeklēšanas iestāde” Savienības tiesībās attiecas uz dažādiem dalībniekiem ar atšķirīgām funkcijām: kamēr pirmā minētā piešķir tiesības slēgt publiskos iepirkumus, otrā nodarbojas ar noziedzīgu nodarījumu vai vispārēji – iespējamo pārkāpumu gadījumu izmeklēšanu.

28. *Vossloh Laeis* apgalvo, ka Direktīvas 2014/24 57. pantā ir nodalīti, no vienas puses, ekonomikas dalībnieka veiktie pašattīršanās pasākumi un, no otras puses, tās efektivitātes pierādījumi. Šīs tiesību normas loģika pamatojas uz to, ka ekonomikas dalībniekam ir jāveic nepieciešamie pašattīršanās pasākumi un turpmāk, ja tas piedalās publiskā iepirkuma procedūrā (vai nu novērtēšanā, vai sākotnējā pretendenta atlasē), tam ir jāpierāda līgumslēdzējai iestādei, ka pasākumi ir devuši rezultātu. Vācijas likumdevējs esot atkāpies no šīs shēmas, dublējot sadarbības prasību, un tādējādi rīkojoties pretrunā Direktīvai 2014/24.

29. *Vossloh Laeis* pārstāvēto viedokli galvenokārt aizstāv Grieķijas valdība.

30. Savukārt *Stadtwerke München*, Vācijas un Ungārijas valdības uzskata, ka Vācijas tiesību akti, burtiski netransponējot Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta redakciju, nerada nekādas problēmas. Pievienojot atsauci uz līgumslēdzēju iestādi, tā ir ņēmusi vērā, ka Vācijas tiesībās jēdziens “izmeklēšanas iestādes” varētu tikt interpretēts, attiecinot to tikai uz tām iestādēm, kas saistītas ar noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu. Lai izvairītos no nepietiekamas transponēšanas, bija nepieciešams minēto jēdzienu lietot plašākā nozīmē, kas ir iemesls tam, ka valsts likumdevējs konkretizēja, ka

⁷ Lieta C-292/15, EU:C:2016:817, 29. punkts.

ekonomikas dalībniekam ir pienākums sadarboties vienlaicīgi ar “izmeklēšanas iestādēm” tiešajā nozīmē un ar līgumslēdzēju iestādi, kas ir “izmeklēšanas iestāde” plašākajā nozīmē. Šī pēdējā minētā arī “izmeklē” tad, kad tā saskaņā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 5. un 6. punktu pārbauda, vai pretendents atbilst kādam no fakultatīvās izslēgšanas iemesliem vai pašattīrīšanās kritērijiem.

31. Tiesas sēdē Vācijas valdības pārstāvis precizēja savu sākotnējo nostāju tādā ziņā, ka kopējās atsauces uz izmeklēšanas iestādēm un līgumslēdzēju iestādi valsts tiesiskajā regulējumā nolūks nav bijis dublēt to pašu pienākumu.

32. *Stadtwerke München* uzskata, ka, lai arī saprotot, ka Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkts neietver pienākuma sadarboties paplašinājumu, Savienības tiesības pieļauj to, ka dalībvalstis pieņem stingrākus nosacījumus šajā sakarā. Tas atbilst izslēgšanas iemeslu jēgai, mērķim un funkcijai publiskā iepirkuma jomā.

33. Šajā sakarā tas uzsver, ka valsts likumdevēja atbalstītais risinājums ir pārskatāms un nediskriminējošs. Turklāt direktīvā nav skaidri aizliegta stingrāku noteikumu pieņemšana. Visbeidzot, līgumslēdzējas iestādes piedalīšanās pašattīrīšanās procesā ir nepieciešama, jo tai ir jāpārbauda, vai ekonomikas dalībnieki nav jāizslēdz no iepirkuma procedūras, un apstiprinošā gadījumā arī jāpārbauda to veiktie pašattīrīšanās pasākumi.

34. Saskaņā ar Komisijas teikto atšķirībā no jēdziena “līgumslēdzēja iestāde”, kurš izmantots Direktīvas 2014/24 2. panta 1. punktā, jēdziens “izmeklēšanas iestāde” nav definēts nedz šajā direktīvā, nedz arī Direktīvā 2014/25. Tā uzskata, ka, lai arī viena un tā pati iestāde vienlaicīgi var iesaistīties gan kā līgumslēdzēja iestāde, gan kā izmeklēšanas iestāde, nešķiet, ka Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punktā ietvertā atsauce uz izmeklēšanas iestādi būtu attiecināma uz līgumslēdzēju iestādi.

35. Saskaņā ar Komisijas teikto, šīs tiesību normas sistēmiskā interpretācija liecina, ka papildus sadarbībai ar izmeklēšanas iestādēm pastāv arī pienākums sadarboties ar līgumslēdzēju iestādi, lai gan citādā veidā. Katrā ziņā sadarbībai ar abām iestādēm nav jārada dublēšanās vai to pašu pienākumu atkārtošana.

36. Komisija arī norāda, ka nepieciešamajai sadarbībai ar katru iestādi ir atšķirīgas iezīmes, tas ir, tā nav identiska. Mērķis, ar kuru izmeklēšanas iestādes piemēro savus procesus (pārskatīšanu, konstatācijai), atšķiras no līgumslēdzējas iestādes veicamās pārbaudes (ekonomikas dalībnieka uzticamības pārbaudīšanai). Pirmajā gadījumā runa ir par iesaistīto pušu pārskatīšanu noteikšanu saistībā ar nodarījumiem pagātnē. Otrajā gadījumā – par nākotnes risku izvērtēšanu, piešķirot publiska līguma slēgšanas tiesības konkrētam pretendētājam.

2. Vērtējums

37. Direktīvas 2014/24 57. pantā ir noteikti vairāki iemesli ekonomikas dalībnieku izslēgšanai no publisko iepirkumu procedūras. Tā 1. punktā ir noteikti galvenie iemesli (“līgumslēdzējas iestādes *izslēdz*”) un 4. punktā – fakultatīvie iemesli (“līgumslēdzējas iestādes *var izslēgt*”).

38. Fakultatīvo iemeslu starpā ir iekļautas koluzīvās darbības, kas paredzētas d) apakšpunktā, proti, “ja līgumslēdzējas iestādes rīcībā ir pietiekami pārliecinošas norādes, lai secinātu, ka ekonomikas dalībnieks ir ar citiem ekonomikas dalībniekiem noslēdzis tādas vienošanās, kuru mērķis ir izkropļot konkurenci”, tā var atteikt tam dalību kādā no šīm procedūrām.

39. Izņemot gadījumu, kad šī diskvalifikācija ir noteikta ar galīgu spriedumu – šai gadījumā tā ilgst tik ilgi, kā nosaka tiesas spriedums –, attiecīgais ekonomikas dalībnieks var izmantot iespēju, ko paredz Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkts, proti, pārtraukt *parasto* izslēgšanas laikposmu⁸ pirms termiņa beigām.

40. Lai izmantotu šo iespēju, minētajam ekonomikas dalībniekam ir jāpierāda, ka, “neraugoties uz to, ka pastāv atbilstīgs izslēgšanas iemesls” (Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta pirmā daļa), turpmākās rīcības rezultātā tas ir kļuvis par “uzticamu”. Lai “pierādītu savu uzticamību” (turpat), tā nolūkos “var iesniegt pierādījumus, ka šā ekonomikas dalībnieka veiktie pasākumi ir pietiekami” (turpat).

41. Uzticamība, uz kuru atsaucas šī tiesību norma, ir pazīme, kas līgumslēdzējai iestādei ir jānovērtē, stingri ievērojot tā paša 6. punkta otrajā daļā ietvertos noteikumus. To var apliecināt tikai tas, ka ekonomikas dalībnieks: a) ir samaksājis – vai ir apņēmis samaksāt – atbilstošu kompensāciju par kaitējumu, ko radījis izslēgšanas iemesla pamatā esošais pārkāpums; b) ir pilnībā izskaidrojis attiecīgos faktus un apstākļus un c) ir veicis konkrētus un atbilstīgus (tehniskus, organizatoriskus un ar personālu saistītus) pasākumus, lai novērstu jaunus pārkāpumus.

42. Iesniedzējtiesas šaubas ir saistītas vienīgi ar otro no šiem nosacījumiem, un tās ir balstītas uz pretrunu starp Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta otro daļu (saskaņā ar kuru ekonomikas dalībniekam ir jāpierāda, ka tas “ir pilnībā izskaidrojis attiecīgos faktus un apstākļus, aktīvi sadarbojoties ar izmeklēšanas iestādēm”) un *GWB* 125. panta 1. punkta 2. apakšpunktu (saskaņā ar kuru aktīvajai sadarbībai ir jābūt ar “izmeklēšanas iestādēm un [ar] līgumslēdzēju iestādi”).

43. Saskaņā ar *Stadtwerke München* apgalvoto atsaucas uz “līgumslēdzēju iestādi”, kuru Savienības likumdevējs pievienoja “izmeklēšanas iestādēm”, mērķis ir novērst Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta šauru interpretāciju, kas ierobežotu ekonomikas dalībnieka pienākumu sadarboties vienīgi ar “izmeklēšanas iestādēm” vārda tiešajā nozīmē (tas ir, ar iestādēm, kuras izmeklē noziedzīgus nodarījumus vai pārkāpumus), aizmirstot, ka vārda plašākā nozīmē līgumslēdzēja iestāde arī *izmeklē* tad, kad tā pārbauda, vai ekonomikas dalībnieks atbilst kādam izslēgšanas iemeslam vai arī, neraugoties uz to, ir spējis pierādīt savu uzticamību.

44. Tomēr es neuzskatu, ka pastāv nepareizas interpretācijas risks Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta otrās daļas iespējamās neprecizitātes dēļ saistībā ar tās dažādajām lingvistiskajām versijām.

45. Vācu valodas versijā ir izmantots jēdziens “*Ermittlungsbehörden*”, kas pilnībā atbilst jēdzieniem, kuri tiek lietoti citās valodu versijās, piemēram, spāņu (“*autoridades investigadoras*”), angļu (“*investigating authorities*”), franču (“*autorités chargées de l’enquête*”), itāļu (“*autorità investigative*”), portugāļu (“*autoridades responsáveis pelo inquérito*”) vai nīderlandiešu (“*onderzoekende autoriteiten*”). Turklāt visās valodu versijās iestādes un organizācijas, kas piešķir publisko līgumu slēgšanas tiesības un organizē publisko iepirkumu procedūru, arī tiek definētas ar viennozīmīgiem terminiem: “*poder adjudicador*” (līgumslēdzēja iestāde)” spāņu valodas gadījumā un “*öffentliche Auftraggeber*” vācu valodas versijā.

46. Tādējādi problēma nav Direktīvas 2014/24 57. panta terminu neprecizitātē, ar kuriem ir apzīmētas atšķirīgas *iestādes*. Lieta ir tāda, ka tā pati tiesību norma uztic līgumslēdzējām iestādēm dažas ar izmeklēšanu saistītas *funkcijas*. Piemēram:

– Saskaņā ar minētā panta 1. punktu līgumslēdzējas iestādes izslēdz ekonomikas dalībnieku, “ja tās [...] ir *konstatējušas* vai [...] zina, ka šis ekonomikas dalībnieks ir notiesāts ar galīgu spriedumu [konkrēta] iemesla dēļ”.

⁸ Saskaņā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 7. punktu, ja izslēgšanas laikposms nav noteikts ar galīgu spriedumu, tas ir pieci vai trīs gadi atkarībā no šajā tiesību normā paredzētajiem nosacījumiem.

- Šajā saistībā 2. punkta otrā daļa atsaucas uz gadījumu, kad “līgumslēdzēja iestāde ar jebkādiem atbilstošiem līdzekļiem *var pierādīt*, ka šis ekonomikas dalībnieks nav izpildījis savus pienākumus, kas attiecas uz nodokļu maksājumiem vai sociālā nodrošinājuma iemaksu maksājumiem”.
- Visbeidzot, 4. punktā uzskaitītie gadījumi pieprasa attiecīgu līgumslēdzējas iestādes *izmeklēšanas*⁹ rīcību. Piemēram, saskaņā ar c) apakšpunktā minēto “līgumslēdzēja iestāde ar atbilstošiem līdzekļiem *var pierādīt*, ka ekonomikas dalībnieks ir vainīgs kādā ar profesionālo darbību saistītā smagā pārkāpumā, kas liek apšaubīt šā ekonomikas dalībnieka godprātību”.

47. Uzskatu, ka šādu funkciju veikšana līgumslēdzēju iestādi nepadara par vienu no Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta otrajā daļā minētajām “izmeklēšanas iestādēm”.

48. Protams, līgumslēdzējai iestādei ir jāveic obligāta izmeklēšana (iepriekš minētajā nozīmē), lai pārbaudītu, vai nav piemērojams kāds no Direktīvas 2014/24 57. panta 1. un 4. punktā minētajiem izslēgšanas iemesliem. Tomēr šīs tiesību normas 6. punkts neparedz, ka līgumslēdzēja iestāde *pati nosaka* faktus izslēgšanas ierosināšanai un dara to jebkurā gadījumā, bet gan, ja ekonomikas dalībnieks ir izslēgts, *izvērtē tā iesniegtos pierādījumus*, ar kuriem apliecina tā labošanos.

49. Līgumslēdzējas iestādes loma šajā pierādījumu izvērtēšanā tādējādi ir *pasīva* attiecībā pret ekonomikas dalībnieka *aktīvo* rīcību. Šim pēdējam ir jāsaģādā materiāls pierādījumam, uz kā pamata līgumslēdzēja iestāde pieņem lēmumu, bez nepieciešamības, vēlreiz atkārtotju, visos gadījumos veikt izskatīšanu (vai izmeklēšanu) šajā sakarā.

50. Ekonomikas dalībniekam, kas vēlas apliecināt savu labošanos, ir jāpierāda *inter alia*, ka tas “ir pilnībā izskaidrojis attiecīgos faktus un apstākļus, aktīvi sadarbojoties ar izmeklēšanas iestādēm”. Nepārprotami, tam šis pierādījums ir jāsniedz līgumslēdzējai iestādei, tas ir, iestādei, kura pēc pārbaudes veikšanas izlemj, vai pretendents ir pietiekami pierādījis savu uzticamību un tādējādi tam no jauna ir atļauta dalība iepirkuma procedūrā.

51. Tomēr vispārīgi jēdziens “izmeklēšanas iestādes”, uz kurām ir atsauce Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta otrajā daļā, nav identisks līgumslēdzējām iestādēm. Attiecībā uz šīm pēdējām pretendents (vai uzņēmumam, kas vēlas tikt iekļauts kvalifikācijas sistēmā, kā tas ir šajā gadījumā) ir jāpierāda, ka tas ir aktīvi un pilnīgi sadarbojies ar izmeklēšanas iestādēm, lai noskaidrotu faktus. Tomēr šai sadarbībai noteikti jābūt ar citu iestādi, nevis līgumslēdzēju iestādi – pretējā gadījumā šai pēdējai minētajai iestādei tas būtu vispārzināms fakts, kuram nav nepieciešams pierādījums.

52. Darbību secība, uz kuru atsaucas 57. panta 6. punkts, pamato šo secinājumu. Tas, kas ekonomikas dalībniekam ir jāpierāda līgumslēdzējai iestādei, ir pagātnes fakti, tas ir, fakti, kas ir notikuši pirms brīža, kad līgumslēdzējai iestādei bija jāizvērtē, vai attiecīgais ekonomikas dalībnieks ir izlabojis savu stāvokli.

53. Tādējādi kaitējuma atlīdzībai ir jābūt samaksātai vai ir jāpastāv saistībām to samaksāt, kā arī ir jābūt piemērotiem attiecīgiem pasākumiem, lai novērstu jaunus pārkāpumus. Tāda paša iemesla dēļ ir jābūt sniegtiem paskaidrojumiem (par izslēgšanas iemesla pamatā esošās rīcības faktiem un apstākļiem) iestādei, kas nevar būt līgumslēdzēja iestāde, kurai tikai jāuzrāda šo paskaidrojumu sniegšana, kā arī jābūt veiktam atlīdzības maksājumam vai attiecīgu pasākumu piemērošanai.

54. Tādējādi uzskatu, ka šeit nonākam līdz Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkta visticamākajai interpretācijai. Runa konkrēti ir par to, kas būtu vislabāk piemērojams tādā lietā kā šobrīd izskatāmā, kurā izslēgšanas iemesla pamatā esošo rīcību (uzņēmuma iesaistīšanās kartelī) novērtēja un sodīja “izmeklēšanas iestāde” – *Bundeskartellamt* (Federālais karteļu birojs).

⁹ Šis apzīmējums tiek lietots tā procesuālajā nozīmē, tas ir, ar to apzīmējot procedūru, kuru izmeklēšanu veicošā iestāde veic pati pēc savas ierosmes, savācot gan apsūdzošus, gan attaisnojošus pierādījumus saistībā ar kādu rīcību.

55. Šajā situācijā nav jēgas dublēt pienākumu sadarboties, pievienojot prasību sadarboties ar līgumslēdzēju iestādi, kas notiktu tad, ja ekonomikas dalībniekam, kurš pēc izslēgšanas vēlas pierādīt sava stāvokļa izlabošanu, būtu jāpaskaidro tie paši fakti un tie paši apstākļi divām dažādām iestādēm.

56. Tomēr, tas var aizstāvēties, norādot (kā to dara *Stadtwerke München*), ka Savienības tiesības pieļauj, ka dalībvalstis ievieš stingrākus kritērijus gadījumos, kad ekonomikas dalībniekiem jāpierāda sava izslēgšanas laikā atjaunotā uzticamība. Tādējādi būtu iespējams pieprasīt tiem, lai papildus sadarbībai ar izmeklēšanas iestādēm tie sadarbotos arī ar līgumslēdzēju iestādi.

57. Šim apgalvojumam par labu runā būtiski argumenti. No vienas puses, saskaņā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 7. punktu “dalībvalstis [...] nosaka šā panta īstenošanas nosacījumus”. No otras puses, saistībā ar fakultatīvajiem izslēgšanas iemesliem¹⁰ Tiesa ir nospriedusi¹¹, ka direktīvā par publisko iepirkumu “nav paredzēta [...] vienvēidīga piemērošana Savienības līmenī, jo dalībvalstīm ir tiesības šos izslēgšanas pamatus vai nu nepiemērot vispār, vai arī iekļaut tos valsts tiesiskajā regulējumā ar dažādu stingruma pakāpi, kas var atšķirties atkarībā no situācijas, ņemot vērā valsts līmenī pastāvošus juridiska, ekonomiska vai sociāla rakstura apsvērumus”.

58. Manuprāt, tas būtu iespējams tikai tad, ja runa būtu par citādu sadarbību nekā tā, kas tiek pieprasīta saistībā ar izmeklēšanas iestādēm. Tādējādi var saprast, ka sadarbībai ar līgumslēdzēju iestādi saskaņā ar *GWB* 125. panta 1. punkta 2. apakšpunktu nav tas pats mērķis, kas sadarbībai, kura ekonomikas dalībniekam ir jāīsteno ar izmeklēšanas iestādēm, bet gan tā attiecas uz darbībām, kuru klasificēšanas par izslēgšanas iemeslu konstatēšana un novērtēšana ir jāveic pašai līgumslēdzējai iestādei.

59. No šā viedokļa *GWB* 124. panta 4. punktā noteiktais¹² iegūst jēgu – ekonomikas dalībniekam ir aktīvi jāsadarbojas ar līgumslēdzēju iestādi, lai: i) izskaidrotu faktus un apstākļus, kas varēja likt tai uzskatīt, ka ir piemērojams izslēgšanas iemesls, kura izvērtēšana ir tās atbildībā, un ii) pārliecināt iestādi, ka, neraugoties uz pārkāpumu, tas ir spējis laboties.

60. Turpretim, ja valsts tiesisko regulējumu interpretētu tādējādi, ka ekonomikas dalībniekam ir jāsadarbojas ar līgumslēdzēju iestādi un izmeklēšanas iestādēm vienādi (un divkārt), lai izskaidrotu tos pašus faktus un apstākļus saistībā ar to pašu izslēgšanas iemeslu, tas radītu rezultātu, kas, manuprāt, ir pretrunā Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punktam:

- no vienas puses, rastos pienākumu dublēšanās attiecībā pret iestādēm, kuras tāpat kā izmeklēšanas iestādes un līgumslēdzēja iestāde veic atšķirīgas funkcijas;
- no otras puses, tas ekonomikas dalībnieku varētu nostādīt tādā situācijā, kurā tam praktiski nav iespējas sevi aizstāvēt, ja tādos apstākļos kā šajā lietā līgumslēdzēja iestāde apgalvo, ka ir cietusi kaitējumu, kuru tā lūdz atlīdzināt, ņemot vērā prettiesisko rīcību, kas bija minētā ekonomikas dalībnieka izslēgšanas pamatā¹³.

10 Atsaucoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/18/EK (2004. gada 31. marts) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (OV 2004, L 134, 114. lpp.), 45. panta 2. punktā paredzētajiem izslēgšanas iemesliem. Tomēr jāatgādina, ka Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punkts attiecas uz “kādā no [tā paša 57. panta] 1. un 4. punktā minētajām situācijām”, tas ir, gan uz obligātajiem, gan fakultatīvajiem izslēgšanas iemesliem.

11 Spriedums, 2017. gada 20. decembris, *Impresa di Costruzioni Ing. E. Mantovani un Guerrato* (C-178/16, EU:C:2017:1000), 31. punkts.

12 Atbilstoši šai tiesību normai uzņēmums var tikt izslēgts, ja līgumslēdzējai iestādei ir pieejami pietiekami pārliecinoši fakti, lai izdarītu secinājumu, ka uzņēmums ir noslēdzis koluzīvas vienošanās.

13 Sadarbība ar līgumslēdzēju iestādi, kas tiek prasīta no ekonomikas dalībnieka, var to apdraudēt, ja, kā tas ir šajā gadījumā, abi ir iesaistīti civiltiesiskā procesā, kuru ierosinājusi pirmā minētā iestāde, kas apgalvo, ka ir cietusi pretendenta uzņēmuma rīcības rezultātā (tā dalības karteli dēļ), radot izslēgšanu, saistībā ar kuru otrais minētais apgalvo, ka ir labojies.

61. Šī pienākumu dublēšana patiešām rada atšķirību nošķiršanu starp pašas izmeklēšanas iestādes funkcijām konkurences aizsardzības jomā un līgumslēdzējas iestādes funkcijām. Turklāt, ja vienai no šīm iestādēm ir jāizvērtē, vai fakti, kurus ņemot vērā tā uzskata, ka tai ir ticis nodarīts kaitējums, ir vai nav pietiekami izskaidroti, un tādējādi nav tikai jākonstatē, vai ekonomikas dalībnieks ir pilnībā sadarbojies ar izmeklēšanas iestādēm, lai tos izskaidrotu, tā varētu neatrasties labākajā situācijā, lai ar nepieciešamo neitralitāti un objektivitāti izvērtētu pieteikumu par labošanu.

B. Jēdziens “attiecīgais notikums” Direktīvas 2014/24 57. panta 7. punkta izpratnē (trešais un ceturtais prejudiciālais jautājums)

62. Saskaņā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 7. punktu dalībvalstis “nosaka maksimālo izslēgšanas laikposmu, ja ekonomikas dalībnieks neveic 6. punktā norādītos pasākumus, lai pierādītu savu uzticamību”.

63. Tomēr dalībvalstīm nav absolūtas brīvības šajā ziņā, jo šajā tiesību normā ir noteikti zināmi maksimālā laikposma ierobežojumi. Konkrēti:

- ja izslēgšanas laikposms ir noteikts ar galīgu spriedumu, tas ir jāievēro jebkurā gadījumā;
- ja galīgajā spriedumā nav noteikts konkrēts izslēgšanas laikposms, tas nedrīkst pārsniegt piecus gadus no dienas, kad notikusi notiesāšana, ja runa ir par imperatīviem izslēgšanas iemesliem (šā paša panta 1. punktā minētie gadījumi);
- ja nav galīga sprieduma vai tajā nav noteikts maksimālais izslēgšanas laikposms, tas nepārsniedz “trīs gadus no attiecīgā notikuma dienas 4. punktā minētajos gadījumos” (fakultatīvie izslēgšanas iemesli).

64. Iesniedzējtiesas pēdējos divos prejudiciālajos jautājumos runa ir par šo pēdējo minēto precizējumu, vēloties kļiedēt šaubas par jēdzienu “attiecīgais” notikums.

1. Lietas dalībnieku apsvērumu kopsavilkums

65. *Vossloh Laeis* apgalvo, ka aplūkojamais jēdziens attiecas uz objektīvu izslēgšanas iemeslu. Ja likumdevējs būtu vēlējis ievērot līgumslēdzējas iestādes subjektīvās zināšanas, tad būtu to tā formulējis. Šo secinājumu apstiprinot šīs tiesību normas sistēmiskā interpretācija, jo pretējā gadījumā datums būtu atkarīgs no katras līgumslēdzējas iestādes, kas būtu pretrunā tiesiskajai noteiktībai.

66. *Stadtwerke München* uzskata, ka attiecīgais laiks ir nevis tas, kad notiek (vai tiek pārtraukta) darbība, kas rada fakultatīvo izslēgšanu, bet gan tas, kad pilnībā tiek izpildīti tā nosacījumi, starp kuriem ir subjektīvais komponents (fakts, ka līgumslēdzēja iestāde uzzina par iemeslu). Saskaņā ar šo principu attiecīgais notikums parasti būtu diena, kad līgumslēdzējas iestādes rīcībā nonāk pietiekama informācija saistībā ar izslēgšanas iemesla esamību.

67. Vācijas un Ungārijas valdību uzskati šajā jautājumā pēc būtības sakrīt. “Attiecīgais notikums” ir jānosaka ar brīdi, kad līgumslēdzējai iestādei ir droša un pamatota informācija par izslēgšanas iemesla esamību, tas ir, pēc Ungārijas valdības uzskata, kad šajā jautājumā ir stingrs un noteikts lēmums.

68. Grieķijas valdība publisko iepirkumu jomā tiecas piemērot Regulas (EK) Nr. 1/2003¹⁴ 25. panta 2. punktā noteikto, lai attiecīgajā administratīvajā vai kriminālajā procesā nebūtu atšķirību. No tā izriet, ka “attiecīgais” notikums ir brīdis, kad iestājās gadījums, kas radīja izslēgšanu, nevis brīdis, kad par to uzzināja līgumslēdzēja iestāde.

69. Saskaņā ar Polijas valdības uzskatiem, kas ir izteikusi apsvērumus tikai šajā jautājumā, “attiecīgais notikums” ir vienošanās noslēgšana, kuras mērķis bija izkropļot konkurenci. Ja nevar precizēt šīs vienošanās datumu, par to būtu jāuzskata tā notikuma diena, kas ļauj uzskatīt tās noslēgšanu par iespējamu (tas, piemēram, varētu būt datums, kad noslēdzās publiskā iepirkuma procedūra, kuras laikā tika konstatēts, ka pretendējošie ekonomikas dalībnieki ir centušies izkropļot konkurenci).

70. Komisija uzskata, ka vērā var tikt ņemti trīs dažādi datumi: 1) rīcības, kas radīja izslēgšanas iemeslu, diena, 2) brīdis, kad ir izpildīts viens no šo iemeslu veidojošiem kritērijiem, kas Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta c) un d) apakšpunkta gadījumā būtu brīdis, kad līgumslēdzēja iestāde var pierādīt ekonomikas dalībnieka pārkāpumu vai kad tai ir pietiekami ticami fakti, un 3) datums, kad izmeklēšanas iestāde ar galīgu lēmumu ir konstatējusi neatļautu rīcību.

71. Saskaņā ar Komisijas viedokli tiesiskā noteiktība (kuras dēļ tiek noteikts izslēgšanas iemeslu ierobežojums laikā) liecina par labu pirmajam no šiem trim variantiem. Protams, risks, ka publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesības varētu tikt piešķirtas subjektam, kas ir pieļāvis profesionālas kļūdas (kam konkrēti atbilst Direktīvā 2014/24 paredzētie izslēgšanas iemesli), liktu dot priekšroku otrajam variantam.

72. Tiesas sēdē Komisija norādīja uz publisko iepirkumu tiesību normām, kuras reglamentē Savienības iestāžu noslēgtos līgumus, īpaši Regulas (ES, Euratom) Nr. 966/2012¹⁵ 106. panta 14. un 15. punktu, ko tā uzskatīja par lietderīgiem Direktīvas 2014/24 57. panta interpretācijai, ņemot vērā, ka starp šīm minētajām tiesību normām ir jābūt zināmai saskaņai. Komisija no tā secina, ka faktiski maksimālais laikposms, uz kuru ekonomikas dalībnieks var tikt izslēgts, ir trīs gadi no brīža, kad izmeklēšanas iestāde ir pieņēmusi galīgo lēmumu par piemērojamo sodu.

2. Vērtējums

73. Kā jau esmu norādījis, Direktīvas 2014/24 57. panta 7. punktā *in fine*, runājot par maksimālā izslēgšanas laikposma sākuma noteikšanu gadījumos, kad tas nav ticis noteikts ar galīgu spriedumu, tiek ņemta vērā “attiecīgā notikuma diena 4. punktā minētajos gadījumos”¹⁶. Tādējādi ar šo jēdzienu principā ir jāsaprot rīcība vai apstākļi, kas minēti 57. panta 4. punktā paredzētajos dažādajos gadījumos.

74. Cits iesniedzējtiesas uzdotais jautājums ir, vai izslēgšanas laikposmu sāk skaitīt ar dienu, kad patiesībā ir radusies šī rīcība vai apstākļi, vai ar brīdi, kad līgumslēdzējas iestādes rīcībā nonāk droša un pierādāma informācija par to esamību.

75. Puses, kuras piedalās šajā tiesas procesā, svārstās starp objektīvas interpretācijas aizstāvēšanu, kas fokusējas uz “attiecīgā notikuma” iestāšanos, un subjektīvu interpretāciju, kas balstīta uz faktu, ka līgumslēdzēja iestāde uzzina par šo notikumu.

14 Padomes Regula (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.).

15 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2012. gada 25. oktobris) par Finanšu regulu, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam un ar kuru atceļ Padomes Regulu (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 (OV 2012, L 298, 1. lpp.), grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES, Euratom) Nr. 2015/1929 (2015. gada 28. oktobris) (OV 2015, L 286, 1. lpp.).

16 Dažos gadījumos var pastāvēt noteikta veida tiesas nolēmums (piemēram, maksātspējas vai likvidācijas procedūras gadījumā, kas ir b) apakšpunktā minētais gadījums), bet citos var tikt konstatēta izslēgšanas iemesla esamība bez nepieciešamības iegūt šādu tiesas nolēmumu (piemēram, ja ekonomikas dalībnieks ir mēģinājis iegūt konfidenciālu informāciju, kas ir i) apakšpunktā minētais gadījums).

76. Kā norādījusi Komisija, lai arī pirmā pieeja garantē tiesisko noteiktību, otrā ir labvēlīgāka publiskā iepirkuma procesa aizsardzībai pret risku, kas saistīts ar tādu pretendentu pieņemšanu, uz kuriem ir attiecināmi izslēgšanas iemesli.

77. Tomēr, lai atbildētu iesniedzējtiesai, nav nepieciešama Direktīvā 2014/24 paredzēto izslēgšanas laikposmu padziļināta analīze, bet pietiek ar atsaukšanos uz konkrēto apspriesto izslēgšanas iemeslu.

78. Konkrētāk, runājot par *Vossloh Laeis* dalību kartelī, ko pierādīja un sodīja Vācijas konkurences iestāde, strīds ir par to, vai trīs gadu laikposms sākas ar brīdi: i) kad notika vai tika izbeigta šī dalība (objektīvā pieeja) vai ii) kad iestādes – vai nu izmeklēšanas, vai līgumslēdzējas iestādes – rīcībā nonāca uzticama informācija par prettiesisko rīcību vai kad par to tika piemērots sods (subjektīvā pieeja).

79. Grieķijas valdība par atbilstošu uzskata Regulas Nr. 1/2003 25. panta 2. punktā sniegto variantu par laika skaitīšanas sākumu par prettiesiskajām darbībām konkurences jomā. Šo laikposmu “skaita no dienas, kurā izdarīts pārkāpums. Tomēr pārkāpumu turpināšanas vai atkārtotā gadījumā laiku skaita no dienas, kurā pārtrauc pārkāpšanu”.

80. Tādējādi, protams, var uzskatīt, ka, ja Savienības likumdevējs ir izvēlējies pirmajā vietā likt pārkāpēja tiesisko noteiktību, nevis Komisijas noteiktās sankcionētāja pilnvaras, to pašu kritēriju var attiecināt uz izslēgšanas laikposma sākuma dienu publisko iepirkumu procedūrās.

81. Tomēr uzskatu, ka šis redzējums ir nepilnīgs. Piemērojot analogiju, tas būtu jādara pilnā apmērā, lai – kā tas ir konkurenci izkropļojošo rīcību noilguma termiņu gadījumā – maksimālais izslēgšanas laikposms, kad tas ir sācies, varētu tikt pārtraukts¹⁷. Tādējādi tam būtu jāpārsniedz trīs gadi, uz ko viennozīmīgi norāda direktīvas 57. panta 7. punkts¹⁸.

82. Tādējādi uzskatu, ka pie risinājuma var nonākt analogiskā veidā, bet piemērojot šo nosacījuma piemērošanas veidu saistībā ar gadījuma pārējo saturu. No tā izriet, ka, ja obligātās izslēgšanas iemesls ir prettiesiska darbība, kuras konstatācija notiek ar spriedumu, kur nav konkretizēts izslēgšanas laikposma ilgums, tad izslēgšanas uz pieciem gadiem gadījumā par skaitīšanas sākumu ir uzskatāms konkrētais *notiesāšanas* datums.

83. Šo pašu kritēriju, manuprāt, var piemērot bez interpretācijas grūtībām, kad runa ir par konkurenci ierobežojošu rīcību, kuras esamība var tikt pierādīta (ņemot vērā nevainīguma prezumpciju) vienīgi ar tiesas vai administratīvu lēmumu. Saskaņā ar šo hipotēzi, kas attiecas uz šo lietu, šā lēmuma datums (kas atšķirīgā nozīmē kalpo kā *notiesāšana*) darbojas kā “attiecīgais notikums”, lai sāktu skaitīt izslēgšanas uz trīs gadiem laikposmu.

84. Tomēr šīs lietas apstākļos Direktīvas 2014/24 57. panta 7. punktā ietvertajā jēdzienā “attiecīgais notikums” ir ņemta vērā nevis koluzīvā rīcība pati par sevi, bet gan tās esamības tiesiskā konstatācija jeb, citiem vārdiem sakot, juridiskā kvalifikācija darbībai, par kuru iestāde ir jau piemērojusi sodu kā par prettiesisku rīcību.

85. Citiem vārdiem, ja pastāv spriedums, kurā ir skaidri atzīta ekonomikas dalībnieka dalība kartelī, “attiecīgais notikums”, no kura līgumslēdzēja iestāde – kam ir uzdevums vai attiecīgā gadījumā tiesības izslēgt attiecīgo ekonomikas dalībnieku – aprēķina maksimālo aizlieguma laikposmu, ir nevis pati uzņēmuma, kas pārkāpis noteikumus, faktiskā darbība, bet gan tās kvalificēšana par konkurenci ierobežojošu rīcību un soda noteikšana par to.

17 Saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 25. panta 3. un 5. punktu “jebkura rīcība, ko izmeklēšanā vai tiesvedībā attiecībā uz pārkāpumu veikusi Komisija vai dalībvalsts konkurences iestāde, pārtrauc noilguma termiņu soda naudu vai periodisko soda maksājumu uzlikšanai. Noilguma termiņu pārtrauc no dienas, kurā rīcība ir paziņota vismaz vienam uzņēmumam vai vienai uzņēmumu apvienībai, kas piedalījās pārkāpumā. [...] Pēc katra pārtraukuma noilgums sākas no jauna”.

18 Atšķirībā no Regulas Nr. 966/2012 106. panta šis nosacījums nenosaka konkrētu izslēgšanas laikposma noilguma termiņu.

86. Pēc manām domām, kas sakrīt ar Ungārijas valdības un, ņemot vērā tiesas sēdi, arī Komisijas apgalvoto, šim faktoram līgumslēdzējai iestādei ir jābūt “attiecīgajam”, lai precizētu attiecīgā ekonomikas dalībnieka maksimālo izslēgšanas laikposmu. Pamatojoties uz konkurences iestādes piemēroto sodu, līgumslēdzējai iestādei vairs nekas cits nav vajadzīgs, jo juridiski ir konstatēta tādas rīcības esamība, kas pamato izslēgšanas noteikšanu. Izslēgšanas laikposms sākas no šā brīža, tas ir, no dienas, kad tiek pieņemts attiecīgais lēmums par soda piemērošanu.

VI. Secinājumi

87. Balstoties uz iepriekš minēto, ierosinu Tiesai atbildēt *Vergabekammer Südbayern* (Dienvidbavārijas Publisko iepirkumu palāta, Vācija) šādi:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/25/ES (2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK, 80. pantam saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK, 57. panta 6. punkta otro daļu:
 - ir pretrunā tas, ka ekonomikas dalībniekam, kurš vēlas pierādīt savu uzticamību, neraugoties uz attiecīgo izslēgšanas iemeslu, ir aktīvi jāsadarbojas ar līgumslēdzēju iestādi, lai pilnā apmērā izskaidrotu faktus un apstākļus, saistībā ar kuriem tas ir bijis līdzdalībnieks aizliegtās vienošanās darbībās ar mērķi izkropļot konkurenci, ja minētais ekonomikas dalībnieks, pilnībā izskaidrojot savus apstākļus, jau ir aktīvi sadarbojies ar konkurences aizsardzības iestādi, kura ir izmeklējusi un piemērojusi sodu par šo rīcību;
 - nav pretrunā tas, ka dalībvalsts pieprasa aktīvu sadarbību ar līgumslēdzēju iestādi kā nosacījumu, lai ekonomikas dalībnieks pierādītu savu uzticamību un netiktu izslēgts no iepirkuma procedūras, kad runa ir par tādām prettiesiskām rīcībām, kuru fakti un apstākļi ir jāprecizē pašai līgumslēdzējai iestādei.
- 2) Ja ekonomikas dalībnieks ir iesaistīts rīcībā, uz kuru ir attiecināms Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta d) apakšpunktā noteiktais izslēgšanas iemesls, noslēdzot tādas vienošanās, kuru mērķis ir izkropļot konkurenci, kas jau ir bijušas notiesājoša lēmuma pamats, maksimālo izslēgšanas laikposmu aprēķina no šā lēmuma pieņemšanas dienas.